

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

“ 31 ” серпня 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 10 «Природничі науки» _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 106 Географія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ географія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ геології, географії, рекреації і туризму _____

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)
геології, географії, рекреації і туризму

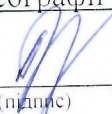
“_31_” _____ серпня _____ 2020__ року, протокол №_14_

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)
Жемеров Олександр Олегович, канд. географ. наук, доцент, професор кафедри

Програму схвалено на засіданні кафедри
фізичної географії та картографії

Протокол від “_31_” _____ серпня _____ 2020__ року № 1__

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____
(підпис)

Прасул Ю.І.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією
факультету геології, географії, рекреації і туризму
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “_31_” _____ серпня _____ 2020__ року №_13_

Голова науково--методичної комісії факультету геології, географії,
рекреації і туризму

_____
(підпис)

Жемеров О.О.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програму педагогічної практики
складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

перший (бакалаврський) рівень

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) 106 Географія

спеціалізації _____

Практика є важливим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

1. Опис педагогічної практики

(назва практики)

1.1. Мета педагогічної практики

(назва практики)

Мета педагогічної практики - навчити студентів самостійно і творчо застосовувати набуті в університеті знання і вміння під час викладання географічних дисциплін і спецкурсів у школах та в інших закладах середньої освіти, проведення у цих закладах різноманітної навчально-методичної, науково-методичної та виховної роботи.

1.2. Основні завдання педагогічної практики

(назва практики)

Основними завданнями педагогічної практики є:

- оволодіння навичками укладати план навчально-виховної роботи у школі;
- поглиблення і закріплення набутих студентами в університеті теоретичних знань для всебічного використання їх у процесі педагогічної діяльності;
- оволодіння студентами навичками самостійно проводити навчальну й виховну роботу з учнями з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;
- підготовка студентів до проведення у школі уроків різного типу із використанням різноманітних педагогічних методів і прийомів, що активізують пізнавальну, творчу діяльність тих, хто навчається;
- розвиток у студентів інтересу до педагогічної професії, до вивчення спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін та до вдосконалення педагогічних знань і своєї педагогічної майстерності;
- розвиток у студентів інтересу до науково-дослідницької роботи, формування у них навичок проведення досліджень у галузі спеціальних і педагогічних наук, пошуку найефективніших засобів, методів і прийомів викладання географічних дисциплін.

1.3. Характеристика педагогічної практики:

(назва практики)

Кількість кредитів: 5 Загальна кількість годин: 150

Семестр: VII Вид контролю: екзамен

1.4. Заплановані результати практики (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики)

Фахові компетентності:

- базові знання про основи викладання географії у навчальних закладах;
- особливості різноманітних засобів, методів і форм навчання географії, у тому числі інноваційних;
- здатність ефективно застосовувати на практиці ті чи інші методи навчання залежно від різних об'єктивних факторів;
- здатність розробляти власну систему навчання географії та використовувати її під час педагогічних практик;
- здатність адаптуватися у педагогічному колективі для вирішення спільних завдань навчання й виховання.

Знання:

- особливості побудови шкільного курсу географії та вузівських географічних дисциплін і спецкурсів;
- шляхи реалізації міжпредметних зв'язків при викладанні географії;
- сучасні концепції географічної освіти та їх відображення у шкільних програмах і підручниках;
- склад і структуру системи географічних знань, умінь і навичок;
- особливості засобів навчання географії та географічних дисциплін;
- дидактичну сутність кожного методу навчання і можливості його використання у навчальному процесі;
- педагогічні ідеї вчителів-новаторів та сучасні педагогічні технології навчання географічних дисциплін у школі;
- форми, методи і прийоми організації повторення і перевірки знань і вмінь учнів;
- сучасні вимоги до рівня навчальних досягнень учнів з географії;
- нетрадиційні форми контролю знань і вмінь;
- склад і зміст матеріальної бази навчання географічних дисциплін у школі;
- основні форми організації навчальної роботи у школі;
- нестандартні за формою і структурою уроки географії;
- зміст і методику планування навчальної роботи у школах;
- зміст, роль і форми позанавчальної роботи вчителя географії.

Уміння і навички:

- уміння визначати зміст, мету і задачі навчального заняття у школі;
- уміння залежно від змісту й обсягу заняття обирати його форму (тип), методичні прийоми, стиль викладання;
- навички підбирати наочні посібники до навчальних занять - карти, ілюстрації, макети, схеми тощо, а також технічні засоби навчання;
- уміння складати розгорнутий план-конспект навчального заняття - уроку;
- навички застосовувати різноманітні методи навчання і форми перевірки знань для ефективного досягнення поставленої дидактичної мети;
- навички враховувати під час навчання індивідуальні вікові особливості учнів та рівень підготовки класу, групи;
- уміння й навички дотримуватися під час викладання матеріалу основних дидактичних принципів - науковості, систематичності, наочності, доступності, індивідуального підходу тощо;
- уміння викладати матеріал логічно, послідовно, доказово, образно, емоційно і т.і.;
- навички проводити під час практики науково-дослідницьку роботу - спостереження, анкетування, педагогічні експерименти тощо та узагальнювати одержані результати;
- уміння організовувати виховну роботу з учнями, проводити різноманітні позакласні заходи.

2. Зміст та організація проведення педагогічної практики

(назва практики)

Тривалість педагогічної практики на IV курсі - 4 тижні.

Педагогічна практика базується на знаннях і вміннях, що їх набули студенти під час вивчення географічних та психолого-педагогічних дисциплін і спецкурсів. Для поліпшення педагогічної підготовки студентів-географів на кафедрі фізичної географії та картографії ХНУ імені В.Н. Каразіна викладаються спецкурси «Педагогічна майстерність», «Шкільна топографія і картографія», «Педагогічні технології профільної середньої освіти» та ін.

Перед початком кожного з видів педагогічної практики проводиться установча конференція, а після закінчення практики - підсумкова конференція

Студенти вивчають методичний посібник з техніки безпеки, інструкції з охорони життя та складають залік із техніки безпеки викладачеві-керівнику практики. Під час перебування у навчальних закладах студенти зобов'язані виконувати правила внутрішнього розпорядку та техніки безпеки. Для цього у кожному закладі проводиться спеціальний інструктаж. Інструктажі з техніки безпеки та охорони життя проводяться також перед проведенням студентами екскурсій та інших позашкільних заходів з учнями.

Календарний графік педагогічної практики складається викладачем-керівником групи студентів залежно від затвердженого кафедрою навчального плану на поточний рік, а також від специфіки навчального закладу, де проводиться практика..

Можливе проведення уроків он-лайн (за планом школи).

В обов'язки студентів входять такі вимоги:

- прослухати інструктаж та засвідчити у спеціальному журналі кафедри знання правил техніки безпеки при проходженні педпрактики;
- дотримуватись правил техніки безпеки;
- відвідувати заняття і не пропускати їх без поважних причин;
- виконувати усі поставленні перед педпрактикою завдання;
- дотримуватись загальних організаційних вимог і дисципліни при проходженні педпрактики;
- для індивідуального захисту кожним студентом має бути представлений звіт та щоденник про проходження педагогічної практики;
- кожен студент повинен скласти диференційний залік за підсумками проходження педпрактики.

До обов'язків керівника практики входить таке:

- провести інструктаж студентів з техніки безпеки;
- створити належні безпечні умови для життя студентів при проведенні занять;
- науково та методично грамотно організувати навчальний процес;
- заздалегідь (за 2-3 місяці) до початку практики спланувати місце практики та затвердити його на засіданні кафедри;
- вести контроль навчального процесу та дисципліни в колективі студентів;
- консультувати студентів при виконанні ними самостійної роботи;
- прийняти у студентів звіти про проходження педагогічної практики та виставити своєчасно залік.

Пакет **необхідних документів** для офіційної організації практики включає в себе такі матеріали:

1. Наказ по університету щодо відправлення студентів на педагогічну практику; в наказі вказуються причини направлення студентів, призначається керівник студентів, вказуються строки практики.

2. Відомість на фінансові витрати (оплату шкільним працівникам).

3. Підсумковий звіт по завершенню педпрактики; подається до навчальної частини ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Усі інші питання, пов'язані з проведенням педагогічних практик, регламентуються Інструкціями Міносвіти про проведення педагогічних практик.

3. Вимоги до баз педагогічної практики

(назва практики)

Базами педагогічної практики є найкращі школи, гімназії, ліцеї міста Харкова, з якими укладаються договори на проведення педагогічної практики. Ці школи мають кваліфіковані педагогічні кадри, добре обладнаний кабінет географії тощо.

4. Індивідуальні завдання з практики (у разі потреби)

Індивідуальні завдання не передбачені.

5. Вимоги до звіту про педагогічну практику

(назва практики)

Педагогічна практика проводиться за участі трьох кафедр університету (фахової географічної кафедри, кафедри педагогіки, кафедри психології). Звіт складається з трьох таких розділів.

Тема
Розділ 1. Проведення навчальної роботи у якості вчителя географії або його помічника, проведення залікових уроків та оформлення методичної розробки уроку географії
Розділ 2. Проведення виховної роботи з класом у якості класного керівника або його помічника, проведення залікового виховного заходу та оформлення розробки проведення виховного заходу
Розділ 3. Проведення психолого-педагогічних спостережень за класом або за окремим учнем, написання психолого-педагогічної характеристики учня

Крім того, студенті здають стислий звіт на стандартному бланку та характеристику із школи про проходження практики (з оцінкою, підписом директора, печаткою).

6. Підбиття підсумків педагогічної практики

(назва практики)

Підсумкові матеріали подаються студентами у вигляді індивідуального письмового звіту, індивідуальних щоденників та інших звітних матеріалів - планів-конспектів залікових занять, залікових виховних заходів, психолого-педагогічних характеристик тощо. Зміст і перелік звітної документації визначаються кафедрами географії, а також кафедрами педагогіки та психології ХНУ.

Підсумки педагогічної практики підводяться на підсумковій конференції, на якій мають бути присутні усі студенти та керівники практики від університету. Студенти виступають з індивідуальними або з колективними (від групи, яка була в одній школі) звітами, які супроводжуються презентаціями. Звітну документацію студенти здають на зберігання в кабінет методики викладання географічних дисциплін.

7. Критерії оцінювання результатів педагогічної практики

(назва практики)

Критерії оцінювання розробляють викладачі відповідних кафедр (географічної, педагогіки, психології). При цьому враховуються: якість роботи практиканта у школі, повнота звітної документації (розробки уроку, виховного закладу, психолого-педагогічної характеристики). При виставленні підсумкової оцінки враховуються оцінки кожної кафедри. Наприклад, якщо оцінки 90, 80, 70, то підсумкова оцінка – 80 балів, тобто «4».

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Кожний розділ педагогічної практики оцінюється фахівцем відповідної кафедри, а також керівниками від школи. Оцінки виставляються на підставі спостережень за

діяльністю практиканта, а також на основі вивченої звітної документації практиканта. Оцінки за кожний розділ – максимум по 25 балів. Крім того, враховується думка й оцінка школи (10 балів), дисципліна студента (5 балів), а також захист звіту з педпрактики на кафедрі або на підсумковій конференції.

Максимально можлива оцінка – 100 балів. Мінімальна оцінка за практику – 50 балів.

Оцінка результатів проведення і оформлення відповідних спостережень			Оцінка школи (дається у характеристиці)	Дисципліна під час педпрактики	Захист звіту і виконаних завдань, включаючи індивідуальне	Разом
1	2	3	10	5	10	100
25	25	25				

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінки
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література (у разі потреби)

Основна література:

1. Навчально-методичні рекомендації з педагогічної практики студентів педагогічних фахів / Укл. Ю.А. Гімаєва та ін. – Харків: ХНУ, 2008.
2. Нечепоренко Л.С. Педагогічна практика: Метод. рекомендації. – Харків: ХНУ, 2007.
3. Нечепоренко Л.С. Організація і проведення асистентської педагогічної практики: Метод. рекоменнд. – Харків: ХНУ, 2009.
4. Педагогічні технології: Навч. посіб. для вузів / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І.О. Смолюк та ін. - К.: Укр. енциклопедія, 1995.
5. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / За ред. О.М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2001.
6. Ксензова Г.Ю. Перспективные школьные технологии. - М.: Педагог, общ-во России, 2000.
7. Усе для атестації вчителя географії та економіки: Норм.-правові документи. – Харків: Ранок, 2010.

Допоміжна література:

1. Нечепоренко Л.С. Про педагогічну майстерність. - Харків: ХДУ, 1995.
2. Методика викладання географії в школі: Навч. посіб. / За ред. С.Г. Коберніка. - К.: Стафед-2, 2000.
3. Методика обучения географии в школе / Под ред. Л.М. Панчешниковой. - М.: Просвещение; Учебная литература, 1997.

4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія: 6-10 класи. - К.: Освіта, 2017.

5. Настільна книга молодого вчителя географії та економіки / Укл. О.М. Саввич. – Харків: Ранок, 2010.

Комплект шкільних підручників, атласів, робочих зошитів, контурних карт з географії 5-10 класів.

Журнали: «Географія та економіка рідної школі» за 2005-2019 рр..

Комп'ютерна база даних про педагогічну практику (кабінет методики викладання географічних дисциплін).

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ імені В.Н. Каразіна.
2. Фонд літератури та комп'ютерна бази даних кабінету методики викладання географічних дисциплін кафедри фізичної географії та картографії.
3. Ресурси Інтернету.